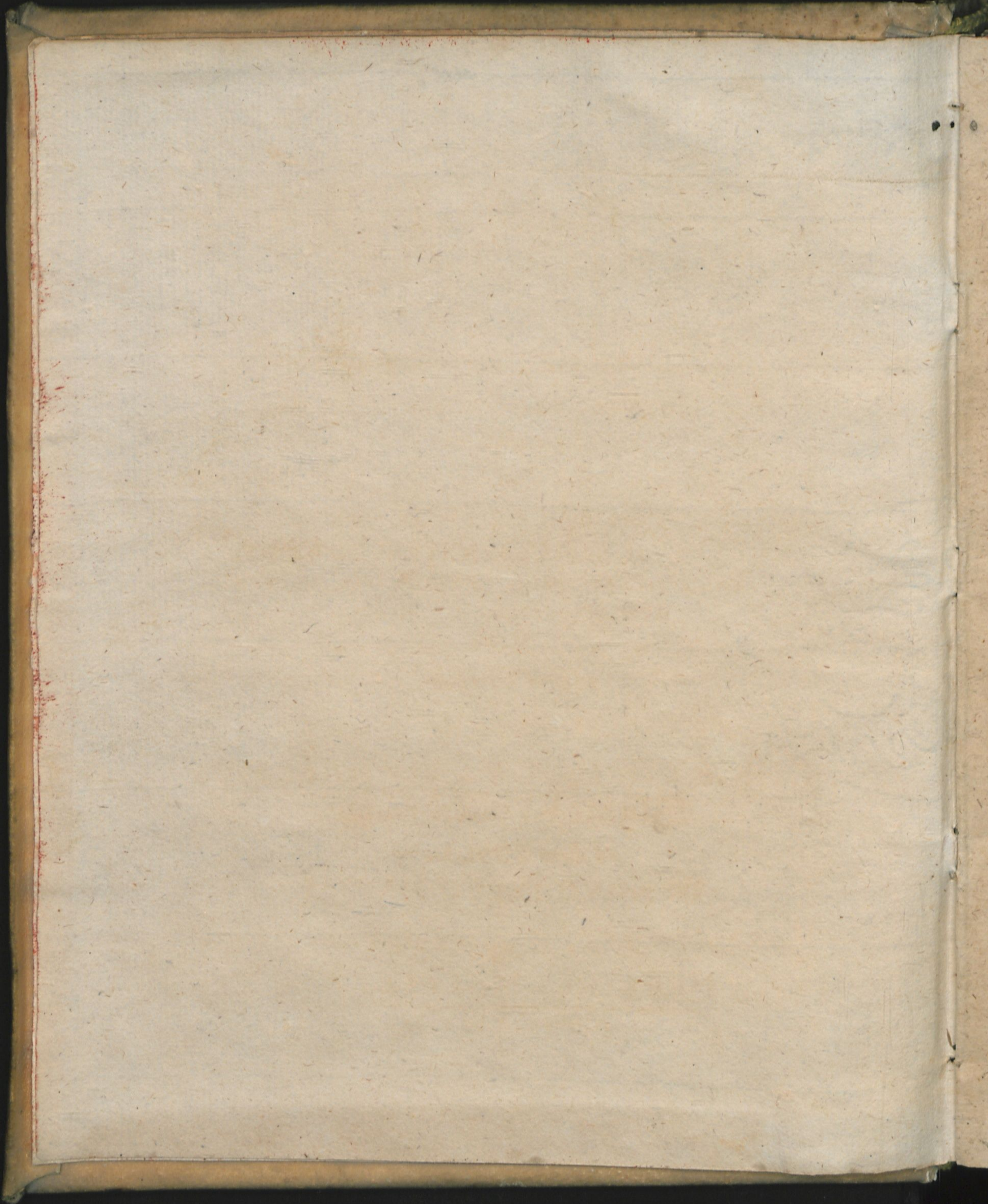


Aufgaben

1

U. g. 291.





DISSERTATIO POLITICA
DE
MORBIS AC
MUTATIONIBUS
RERUM PUBLICARUM

Q V A M

D. O. M. A.

S V B P R A E S I D I O

Viri Clarissimi, Excellentissimi atq; Experientissimi,

HERMANNI CONRINGII,
PHILOSOPH. AC MED. D. ET
PROF. PVBL. PRÆCEPTORIS
SVI HONORANDI.

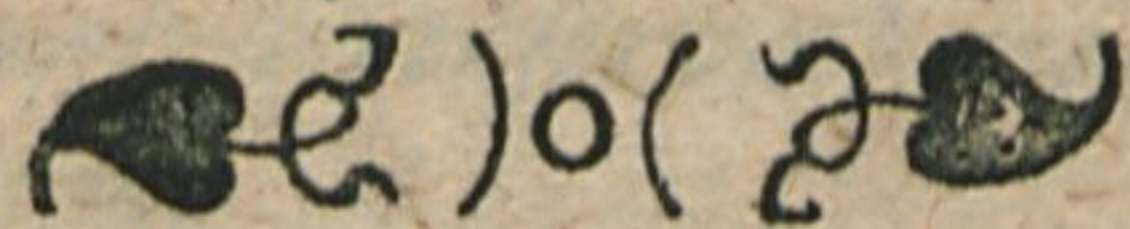
Publico examini subijcit

Ipsis Kalend. Iulij

IN MAIORI AVDITORIO

ERNESTVS von Wartenleben

Nobil. Schaumburg.



HELMESTADI,

Typis HENNINGI MULLERI Acad. typ.

clō Iōc XL.

DISSERTATIO POLITICA
DE
MORIBVS
MUTATIONIBVS
REPVBLICARVM

D. O. M. A.
SVB PRAESIDIO

HERMANNI CONRINGII
PHILOSOPHI AC M. D. D. ET
PROF. PUBL. PRAECEPTORIS
SALMONORANDI

Publico examini subacta
Iulij Calend. Julij

IN MAIORI AEDIFICIO
ERNESTVS DE WITTEMBERGA
Nobis Scholae mag.

HELVETIAE
HELVETIAE

Typis Henningeri M. A. A. Acad. Typ.

cl. l. c. xl.





THESIS I.



Um tota doctrina de Republ. tam nobilis ac præstans sit, vix ut ea præstantiorem nemo assequatur hominum: tum hæc imprimis ejus pars quæ de varijs morborum generibus, quæ respublikas affligere & nonnunquam quoque evertere solent, ac horum remedijs, quibus salva conservari civitas possit, tractat, frugifera maximè ac fructuosa esse videtur. Nostris certè his temporibus, ubi rarissimè & paucis admodum contingit de novo constituere Respublicas, omnibus verò incumbit jam constitutis laborantibus consilio ac ope suâ subvenire; ubi non ad normam optimæ illius, quam ipse Aristoteles ex voto esse ait, omnes exactè examinari aut redigi possunt, sed quantum licet in eo quo sunt statu salvæ quàm diutissimè à bono cive conservari debent, utilissima adeoque penitus imbibenda hac de re præcepta sunt.

II. Pertractavit autem hoc argumentum jam dudum optimè omnium Aristoteles summus in omni doctrina vir atque ingenio maximus. Et quidem quinto Politicorum volumine. Illo enim libro agitur: *quibus ex rebus, & quot numero, & qualibus Respublica mutantur, quæque singularum Rerumpub. sint interitus ex quibus in quas maxime mutantur: præterea quæ sint conservationes & communiter omnium, & seorsim singularum.*

III. Ea autem hujus materiæ est amplitudo ut unâ vice omnia quæ huc pertinent commodè non possint attingi. Quare in præsentia (de conservationibus Re-

rumpubl. doctrinam peculiari dissertationi relinquentes) ea tantum tradituri sumus, quæ de morbis ac mutationibus Rerump. apud Aristotelem leguntur. Quod ipsum quoque extremis quod ajunt digitis, & suspensâ manu attingi à nobis procul dubio videbitur, cum ea hujus materiæ sit dignitas, ea quoque difficultas, ut ingenium promptum acutumque, ac imprimis judicium maturum & exercitatum postulet, nec ab homine adolescente, cum à cæteris rebus valdè tenuiter instructo, tum in historiarum monumentis, usu rerum, vitæque hominum planè hospite ac peregrino, omni ex parte capi possit. Altum tamen quod semel ingressus sum urgebo, certus, si quid minus accuratè minusque sufficienter, quàm nobilissima hæc materia postulat, prolatum fuerit, id æqui bonique nihilominus consultum iri.

IV. Principio igitur antequam ad rem propiùs accedamus præmittenda quædam sunt. Primum est, mutationem omnem quæ fit in Republica non esse uniusmodi. Contingit quippe nonnunquam ut rotus civitatis status planè immutetur, & ex uno fiat alius. Exempli causâ, ex Democratiâ Oligarchia, ut Athenis ipso bello Peloponesiaco, & finito eo evenit. testibus Iustino lib. 5. cap. 3. & 5. Diodoro Siculo lib. 13. c. 16. & lib. 14. c. 2. Plutarcho in Alcibiad. & Lyfandr. Thucydide lib. 8. Xenophonte lib. 2. Histor. Græc. Vel contrâ ex Oligarchiâ Democratiâ, ut in eadem Atheniensium Republ. post ejectos Oligarchos, & sub initium belli Peloponesiaci Corcyræ non sine sanguine factum quod testatur Thucydides lib. 3. Vel denique ex Democratiâ & Oligarchiâ Aristocratiâ, aut vice versâ.

V. Hæc igitur una mutâtionis species. Alia est quando non ipsa forma regiminis quoad substantiam suam,

suam, sed in ea aliquid mutatur. Quod ipsum quoque una non evenit ratione. Aut enim in quorum manu & potestate est Resp. mutantur: quod cum in alijs statibus, tum regnis imprimis frequenter fieri videas. Sic debellatis Sardanapalo, Astyage, Dario Codomanno, ne minimum quidem mutata fuerunt regna ipsa, sed ad victores Arbactum Medum, Cyrum & Alexandrum Magnum tantum translata *Iustin. lib. 1. c. 3. & 6. & lib. 11. c. 5. Curt. lib. 5.* Aut aliqua regiminis forma intentior fit vel remissior, ut de Heracleensium Rep. noster docet *h. lib. 5. c. 6.* Aut denique novus magistratus introducitur, vetus abrogatur, ut Athenis post Codrum Reges desierunt, inceperunt Archontes. *Vellejus lib. 1. c. 2.*

VI. Hoc primum est. Notandum deinde omnem mutationem fieri per vim vel consensu. Illud contingit cum vi quadam nova Reip. forma introducitur, sicut captis Athenis triginta rectores à Lacedæmonijs impositi, Rempublicam, quâ armis potiti fuerant, armis sibi retinebant. *Iustin. lib. 5. cap. 8.* Hoc fit cum non vi, sed consensu eorum quibus interest, sive is persuasione aut dolo impetretur, sive aliâs intercedat, mutatio instituitur: quomodo Lycurgus Rempublicam Lacedæmoniorum mutavit. *Plurarch. in Lycurgo & Valerius Publicola, ut autor est idem Plurarch. in Publicola.*

VII. Atque hi duo modi inter se non rarò commiscuntur. Aliquando enim initio quidem vi coguntur cives, postea consentiunt sponte sua, vel persuasione aut fraude quadam permoti. Itaque tunc primo invitis, postmodum volentibus imperatur. Quomodo Romanorum imperium vi ad unum translatum est, postea persuasione & blanditijs præsertim Augusti, lege regiâ latâ, is status mansit. *Sueton. in Jul. Cesar. & Augusto.* Contra nonnunquam

mutuo consensu quid sit, postea accedit vis: sicut tempore belli Peleponesiaci dolo Alcibiadis consenserunt Athenienses in Oligarchiam, quam postea in invitos vi retinere voluerunt quadringenti Oligarchici, ut noster *philosophus c. 4.* tradit.

IIIX. His præmissis ad rem accedamus, & causas mutandarum Rerum publicarum paucis exponamus. Sunt verò illæ in genere vel Internæ vel Externæ. Quarum illæ & difficilius præcauentur, & majori cum periculo sunt conjunctæ: hæ rariùs turbant aut mutant Respublicas. Vnde rectè Livius *lib. 3. Decad. 15.* dicit: *factiones fuisse foreque pluribus populis magis exitio, quàm bella externa, quàm fames morbive, quæq; alia in Deum iras, velut ultima publicorum malorum vertunt.*

IX. Nos de Internis agemus maximè; Non nisi uno atq; altero verbo autem externas quoq; attingemus.

X. Omnium igitur internorum motuum fons & origo est persuasio, dum aliqui putant non tribui sibi id, quodtribuendum jure esset, hoc est cum aliqui arbitrantur se æquales esse vel inæquales, & propterea æquali aut inæquali loco in civitate habendos. Sæpius agit philosophus de hac persuasione, præcipuè *3. pol. c. 6. & 8. & hoc. lib. 5. c. 1. & 2.* Plato quoq; *lib. 6. de LL.* In Democratijs itaque tumultuantur divites, nec æquali loco haberi, sed cum præstent opibus, præstare quoque dignitate & potentia volunt. In Oligarchijs contra injuriam sibi fieri plebs existimat, quod cum libertate sit divitibus par, paria tamen in Republ. cum ijs non auferat. In ipsa quoque Aristocratijs & Regno sicubi motus existunt, ex hac opinione plerumque oriuntur, quod divites & plebs virtuti non cedere, sed æqualia omnia propter unum aliquod quo sorte æquales sunt, aut etiam superiora, capere, fas judicent. Ipsi
verò

verò ij qui inter omnes virtute excellunt viri boni, si jure suo agere vellent, rectius fortassis Rempubl. ad se traherent, multò tamen sedatiores sunt, raroque propter hanc suam prærogativam seditiones movent, utpote à quibus virtus eorum longè alienissima.

XI. Æqualitas autem & inæqualitas, quæ tanto impetu urgetur, duplex est, Alia Numeri, Dignitatis altera. Illam philosophus describit lib. 5. c. 1. *cum aliquid multitudine aut magnitudine idem est & æquale vel contrà*: Hanc vero *cum ratione & proportione*. Prior vulgo Arithmetica, posterior Geometrica vocatur, & egit quoque de his *Aristoteles 3. pol. c. 6. & 5. Ethic. c. 3.*

XII. Neque verò ex una harum specierum æqualitas aut inæqualitas est judicanda, sed ex utraque, hoc est, non tantum divitiæ cum divitijs, libertas cum libertate, sed & unum quoque cum altero, divitiæ cum virtute aut libertate comparandæ, quidnam horum proportione superet.

XIII. Et exactè quidem ac accuratè hoc est examinandum. Videntur namque omnes consentire, aliquo modo æqualitatem & inæqualitatem ex dignitate esse quoque censendam: Verum quæ dignitate paria sint aut imparia, de eo maximè contendunt, his divitias suas, genus, virtutes inæquale, illis libertatem æquale postulare judicantibus. Hinc igitur perpetui tumultus & seditiones, donec altera pars superior facta, Remp. ad se jure scilicet suo rapuerit.

XIV. Hæc igitur persuasio instar fascini alicujus corripit homines, & addit si quicquam aliud animos ad aliquid in Rempubl. movendum. Vnde plurimi, tantum non omnes, qui tumultuantur, eo modo sunt affecti.

XV. Neq; tamen ita temerè illi tum progrediuntur,
sed

sed certos habent sibi fines propositos quos quietâ Republ. desperant, perturbatâ verò posse se consequi arbitrantur ut Cicero inquit 2. *Catilin.* Sunt ij fines plerumque Lucrum & honor. Vnde rectè Salustius in *Catilin.* c. 10. *hæc duo omnium malorum materiem.* Stobæus, *tit.* 10. & Thucydides *lib.* 3. *omnium calamitatum elementa & causas vocant, quorum gratia bella atq; certamina omnia inter mortales sunt.* Manlius apud Salustium in *Catilin.* c. 23. De honore egregiè hoc probat Cicero 1. de *Offic.* dum ait: *Maximè adducuntur pleriq; ut eos justitia capiat oblivio, cum in imperiorum, honorum gloriæve cupiditatem inciderint: quod Caij Iulij Cæsaris exemplo confirmat, quem eodem loco dicit divina & humana pervertisse, propter eum quem sibi opinionis errore is sumpserat principatum.* Nota hujus est vox apud Sueton, *Si jus violandum est, regnandi causa violandum est, in ceteris pietatem colas.* Ut vero hunc, sicut maximos animos splendidissimaque ingenia solet, honoris, imperij, potentia, gloriæ cupiditates rapuerunt: ita viliora pectora auri sacra fames ad quidvis innovandum impellit.

*Inde ferè scelerum causa, nec plura venena
Miscuit, aut foro grassatur sæpius ullum
Humanae mentis vitium*

Canit Iuvenal. *Satyr.* 14. Rempubl. enim præmij loco in medio positam esse arbitrantur, de qua cives concertent, satis libidini & avaritiæ eorum, in quorum manus pervenerit, consulturam.

XVI. Nunc ipsas illas causas ut & principia quædam & occasiones quæ ansam dare solent ac impellere homines ad jus suum propter inæqualitatem aut æqualitatem postulandum, ac de duobus finibus quæstu & honore contendendum, paucis crassâ minervâ exponemus.

XVII. Considerantur illa vel in genere prout omnes

omnes Respubl. concernunt, vel in specie ut singulis accommodata maximè periculosa sunt. Priori modo nos ea prius, posteriori deinceps considerabimus.

XII. Mutant igitur omnes Respubl. vel certè perturbant ad minimum quædam violentius, ut ita dicam, & uno quasi impetu magnoque cum tumultu, quædam minus violentè & sensim, fere absq; tumultu, Illius generis sunt: *Quæstus, Honor, Contumelia, Metus, Excellentia, Contemptus, Augmentum immoderatum & Dissimilitudo.* Illius: *Vile vitæ genus, Negligentia & Exiguum.*

XIX. Quæstus causa est tumultus in omni regiminis forma, quando cives vident eos qui in magistratu sunt, penesque quos est Reip. summa, affluere divitijs; se verò paupertate premi. Etenim invidia ex opulentia oritur. Vnde apud Salust. Catilina suos ad seditionem concitaturus, totus in eo est, ut nimias magistratus opes, suorum verò paupertatem ante oculos ponat. Ita ait cap. 20. *Quis mortalium cui virile ingenium inest, tolerare potest illis divitias superare quas profundant in extruendo mari & montibus exaquandis, nobis rem familiarem etiam ad necessaria deesse? illos binas & amplius domos continuare, nobis larem familiarem nusquam ullum esse? cum tabulas, signa, toreumata emunt; nova diruunt, alia edificant; postremo omnibus modis pecuniam trahunt, vexant, tamen summa libidine divitias suas vincere nequeunt. At nobis est domi inopia, foris as alienum: mala res, spes multò asperior, denique quid reliquum habemus præter miseram animam. Quin igitur expergiscimini, &c.*

XX. Maximum verò seditionum & motuum incitamentum est, si cives non tantùm magistratus divites, sed etiam suo damno divites cernant; hoc est si ij in quorum manu est Respubl. non opulenti tantùm sed & injusti ac avari sint.

B

XXI. Ea

XVI. Ea avaritia exerceri solet cum in publicis re-
bus, tum in privatis. Quae in publicis versatur vicissim
quasdam quasi species habet. Prima est peculatus, quan-
do ab ijs quae communia sunt, & ad omnes pertinent,
manus non continentur. Quod vitium satis vulgare &
quotidianum est, neque inter illos tantum qui iisdem
moenibus muniuntur, tumultus & seditiones conciere
solet, sed totius quoque regionis alicujus incolae, gentes
ab se invicem remotissimas, inter se non raro committit.
Magnum certe illud incendium, quo tota Graecia vigin-
ti septem annis flagravit, ipsaeque Athenae penes absumptae
sunt, sine controversia conflavit. Cum enim Athenienses
pecuniam, quae erat in stipendium Perfici belli ab univer-
sa Graecia collata, a Delo Athenas transtulissent, cetero-
rum popularium, & praesertim Peloponesiorum armis pe-
titi sunt, teste Iustino *lib. 3. c. 6.* Nec Sacrum bellum alia de
causa coepit, quam propter Phocensium rapinam & quasi
peculatum, qui commune Graeciae templum spoliare veri-
ti non fuerant. *Idem Iustin. lib. 8. c. 1.* Haec prima species ava-
ritiae, quam in publicis rebus peccatur.

XXI. Altera nimia tributorum exactio. Hinc decem
tribus, maxima & potentissima pars Iudaeorum, mortuo
Salomone a domo Davidica descivit, ut notum est ex sa-
eris. Apud Romanos quoque cum ingruente ob Hanni-
balis bellum maxima pecuniae remigumque necessitate,
senatus edixisset, ut *privati ex sensu & ordinibus remiges da-
rent cum stipendio cibariisque*, hoc edictum tantus fremitus
tantusque furor civium consecutus est, ut *magis Dux quam
materia seditioni deesset*, Livio teste;

XXII. Tertia species hujus avaritiae est Nundinatio,
quam cum omnes honores, tum jura quoque omnia ven-
duntur. Eam omnium optimè describit Cajus Memmi-
us Trib.

us Trib. Pl. apud Salust. in Jugurth. c. 31. oratione gravif-
simâ, quâ plebem Romanam concitaturus est adversus pa-
tricios, qui immunes tum temporis ab hoc vitio profectò
non erant. Nam ut idem Salustius c. 13. ait. *Jugurtha adver-*
sus iram populi Romani, nullam spem usquam nisi in avaritia nobili-
tatis, & pecunia sua habebat: qui & totam Romam propte-
rea dixit venalem, & maturè perituram si emptorem inveniret
c. 35. suo quoque tempore in Romanis idem vitium affir-
mat Horatius ep. 1. lib. 1.

Si quadringentis sex, septem millia desunt
Est animus tibi, sunt mores & lingua fidesq;
Plebs eris — — —

Et Ovid. 3. Amor. Eleg. 7.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores:
Inde gravis iudex inde severus eques.

XXIII. Quarta species quando nimia pecuniæ sum-
ma pro quovis delicto multæ loco imperatur, Sic Pho-
censes à Thebanis accusati, & in communi Græciæ concilio tantâ
pecuniâ damnati, quanta exolveri non posset, tandem desperatis
rebus, cum agris, liberis conjugibusq; privaretur, ad id adacti
sunt, ut celeberrimum illud Apollinis templum quod Delphis erat
spoliarent, quæ res postea ut supr. diximus ingens bellum
movit & totam Græciam Macedonum jugo subjecit. Ju-
stin. lib. 8. c. 1. & seqq.

XXIV. Atque hæ ferè sunt species avaritiæ, quæ in
publicis negotijs exercitæ, causam tumultui dare solent.
Non levius periculum timendum ex illa, quæ in privatis
cernitur rebus, cum scilicet vel singuli ex magistratibus,
vel totus ordo magistratuum privatorum bona ad se vi
aut dolo & sub prætextu quodam trahunt. Quare Batto
quidam quærenti Tiberio cur Romanis Dalmatæ rebel-
lassent, respondit: vos ipsi in culpa estis qui ad vestras greges

custodiendas non canes mittitis pastoresve, sed impos, ut refert
Dio Cass. lib. 15. hist. Rom. Quæ libera responsio fortè et-
iam movit Tiberium, ut ad Amilium quendam eadem li-
bidine & avaritia Ægyptijs imperitantem postea scripserit:
tonderi pecus volo non deglubi. Sueton. in Tiber. Hæc quoque
non minima causa fuit, cur ejectis triginta tyrannis Athe-
nienses Rempubl. suam mutaverint. Iustin. lib. 5. c. 9. Plut.
& Æmil. Prob. in Thrasibulo. Xenoph. II. hist. &c. Refertur
huc commodè potest, quando privati privatos vexant, o-
pulentus & potentior inopem ac minus potentem: quod
cum aliàs contingat, tum inprimis usuris fieri solet: Vn-
de Romæ magna seditio orta, & discessio plebis in sacrum
montem facta, quæ totius Reip. mutationem secum tra-
xit. Flor. lib. 1. c. 23.

XXV. Pergemus tandem aliquando ad alia si hunc
locum, loco Marci Tullij Ciceronis insigni concluderemus.
Ita ille 3. de off. dicit: *Detrahere aliquid alteri, & homi-
nem hominis incommodo suum augere commodum, magis est con-
tra naturam, quam mors quam paupertas, quam dolor, quam cete-
ra, quæ possunt aut corpori accidere aut rebus externis. Nam tollit
convictum humanum & societatem: si enim sic erimus affecti, ut
propter suum quisq; emolumentum spoliet aut violet alterum, dis-
rumpi necesse est eam, quæ maximè est secundum naturam, huma-
ni generis societatem. Ut si unumquodq; membrum sensum hunc
haberet, ut posse putaret se valere, si proximi membri valetudi-
nem ad se traduxisset, debilitari & interire totum corpus necesse
esset: sic si unusquisq; nostrum rapiat commoda aliorum, detrahat-
que quodcuq; possit emolumentum sui gratia, societas hominum &
communitas evertatur, necesse est. &c.*

XXVI. Hæc igitur una causa tumultus in quavis Re-
publ. quæ cum præ omnibus frequentissimè occurrat, &
multa in super in se contineat & complectatur, paulò di-
utiùs

ntiùs ei inhæsimus. Accedemus nunc ad secundam quam honorem esse diximus, cum scilicet quidam ab honore se exclusos, alios verò eo ornatos esse dolent & indignantur. Quæ indignatio interdum est justa ubi indigni honores gerunt dignis exclusis, quomodo omnes qui ex hac causa contra Kemp. insurgunt se excusare conantur, ut Catilina in literis ad Q. Catulum apud Salust. in Cat. c. 25. Injusta etiam nonnunquam, ubi videlicet contra accidit ut digni præstent honoribus, indigni inhonorati manent. Hæc causa per multos annos maximas turbas Romæ dedit. Nobilitas enim cum omnia munia, tum consulatum imprimis sibi soli rapuerunt, *novus nemo tam clarus, neq; tam egregius factis erat, quin is indignus illo honore & quasi pollutus haberetur* test. Salust. in Jugurth. c. 63. & in Catilin. c. 2. 3. Tandem post creberrimas contentiones *fusâ nobilitate, cum plebe honores sunt communicati.* Flor. lib. 1. c. ult. & sic ordines in concordiam conciliati.

XXVII. Sequitur tertia causa motuum *contumelia* cuius præcipuæ species sunt *Libido & Injuria* sive contumelia strictè dicta. Quarum utraque tantum vim habet, ut multis id ostendere aliud nihil sit quàm conari soli lucem inferre. Illa eiecit Pisistratidas Athenis Justin. lib. 2. c. 9. Româ Tarquinius & Decem viros Liv. Dec. 1. lib. 1. & 3. Flor. lib. 1. c. 7. & 24. Hæc Tarentinum bellum conflavit, quod maximam partem Italiae, fortissimas gentes, opulentissimas urbes uberrimasq; regiones in ditionem imperij Romani redegit. Flor. lib. 1. c. 18. Nec minus Achaia caput, Græcia decus Corinthum, si eidem Floro fides, hæc causa evertit ac delevit lib. 2. c. 16. Reges certè non paucos pessum dedit ut noster hoc lib. 5. c. 10. pluribus docet. Adeò scilicet verum est quod Publius Mimus dicit: *Multis minatur, qui uni injuriam facit.* Neq; tantum malè est Reip. si summi magistratus

Aratus contumeliosè habeant vel omnes vel quosdam de civibus, sed etiam non raro periclitatur civitas, si privatum privatus injuria afficiat, ut idem Aristoteles c. 3. multis probat.

XXIIX. Quarto loco hic meritò inter causas conturbandæ vel omninò mutandæ cujusvis Reipubl. ponenda est *Excellentia*, cum unus aliquis vel etiam pauci quidam ita opibus dignitate aut potentiâ præstant, ut plus obtinere videantur, quàm unum aliquem aut plures decebat, hoc est, quàm status civitatis vel opes Reip. ferunt. Ita eminebant Romæ Pompejus & Cæsar. *Neq; enim hic parens, neq; ille superiorem ferebat*: unde tandem eo processit impotens eorum ambitio, ut *Urbem, Italiam, gentes, nationes totum deniq; qua parebat imperium quodam quasi diluvio ac inflammatione corripuerint* Flor. lib. 4. c. 11. Sic princeps Carthaginensium Hanno, opes suas quibus Reip. vires superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumq; invadere interfecto senatu conatus est. *Iustin. lib. 21, c. 14.*

XXIX. Quinta causa est *metus*, quando vel timent injurias aliorum vel metuunt pœnas, quod minus rectè se gessisse visi sint. Hinc. Cicer. 2. de Offic. *Nulla vis imperij tanta est, qua premente metu possit esse diuturna.* Nolunt enim homines cum prævenire possunt præveniri: & quod in certamine dubium est quorsum accidat, id per inertiam quasi victi in se recipere. *Salust. ad Cæsar.* Unde Antipater cum carissimos amicos ab Alexandro M. necatos videret se quoque invidiosum rebus in Græcia gestis, & vexatum olympiadis criminationibus cerneret; arbitrabatur non ad societatem belli sed ad pœnam se è Macedonia evocatum, quare ad occupandum Regem Cassandrum filium dato veneno subornavit *Iustin. lib. 12. c. 14.* Cæsar quoque inimicos & præsertim Catonis metuens severitatem, & ne
ratio-

rationem reddere cogeretur privatus, noluit exercitum
dimittere sed omnibus modis potentiam sibi & imperium
conciliavit. *Suet. in vit. ejus.*

XXX. Sexta est *Contemptus* qui dupliciter Active vel
Passive in imperantibus aut parentibus potest confide-
rari. Active quidem in Imperantibus, quando ij apud
quos summa Reip. est, reliquos cives prudentia ac opi-
bus omnino inferiores existimant ac proinde conte-
munt. Quomodo Aristoteles nobiles describit 2. Rhet.
tibi de moribus eorum agit, cui consentit in Iugurth.
Salust. c. 44. *Contemptor animus & superbia commune nobili-
tatis malum.* In parentibus: quando subditi & reliqui ci-
vium, multitudine sua confisi vel alia quadam ratione
permoti, parvi faciunt magistratus. Quo pertinet Martij
apud Liv. Dec. 1. lib. 6. oratio qua plebi patriciorum pau-
citatem, suam vero multitudinem ostendit: *Quousq; tan-
dem ignorabitis vires vestras &c.* Passive vero consideratur
in Imperantibus quando Rectores Reipubl. se contemni
ac nihil haberi vident, Quomodo Caracalla Antioche-
nos ad unum omnes occidit, qui jocati in eum fuerant
Herodian. in Caracall. In parentibus quando exclusi a mu-
neribus publicis & privati se despiciatui esse cernunt. Sic
Rex Siciliae Hieronymus a subditis trucidatus, quod ab
eo se negligi sperniq; cernerent. *Liv. Dec. 3. lib. 4.* Vtroq;
igitur respectu sive active sive passive consideratus, maxi-
mas plerumq; turbas dat. Aut enim ij qui contemunt, in-
vadunt, aut qui contemuntur, se ulturi arma arripiunt, &
ferro contemptum demere solent.

XXXI. Septima causa motuum ac mutationum est
Nimum augmentum, quando pars civitatis vel ordo ali-
quis Reip. ultra proportionem augetur, quod interdum
occulte & sensim fieri solet, interdum perspicue & subi-
to. Illud

to. Illud evenit, quando paulatim aliquis ordo assurgit & crescit. Hoc cum casu quodam ordo aliquis incrementum accipit v.g. si pars aliqua civitatis in prælio occumbat, pars propter victoriam ab hostibus reportatam nimis in civitate extollatur. Quantum possit hæc causa philosophus egregiè egregia quadam similitudine à corpore humano sumpta declarat, adductisque multis exemplis confirmat: quare nos ad alia properantes nihil nunc addemus.

XXXII. Tantùm notandum hic ex eod. Aristotele aliam rationem esse partium earum, quæ quodammodo contrariæ sibi invicem esse videntur, ut pauperes & divites, virtute præstantes & improbi, quàm reliquorum civitatis ordinum. Illæ enim partes sibi adversæ si coæquentur, medijs nullis aut paucis existentibus, turbas tantum non semper dant, nec rarò Resp. planè evertunt. Sin alterutra earum longè præemineat, & sit apertè potentior, infirmior non solet adversus eam insurgere. Contrarium cujus in reliquis civitatis ordinibus usu venire diximus.

XXXIII. Causarum quæ Resp. cum quadam violentiâ & tumultu magno mutant, agmen claudit, *Dissimilitudo*. Quæ utut non unius sit generis sed varia, ab Aristotele tamen duo primaria ejus genere maximè afferuntur: *Dissimilitudo Nationis & Loci*. Illa fit ferè duplici ratione. Primò cum in origine urbium multi ex varijs populis hinc inde conveniunt, unamque civitatem constituunt. Sic Romulus factò a sylo *miram hominum vim, Latinos, Thuscòsq; pastores, quosdam & Transmarmos phryges qui sub Aenea, Arcades qui sub Evandro influxerant contraxit, atq; ita ex varijs quasi elementis congregavit corpus unum, populumque Romanum ipse fecit Flor. lib. 1. c. 1.* Secundò nationis dissimilitudo oritur, quando advenæ, peregrini, coloni aut devicti recipiuntur, vel comilitij causa & præsidij loco, vel quod aliàs

aliàs novis civibus opus sit. Hæc majori cum periculo solet esse conjuncta, quod philosophus pluribus exemplis comprobatur, quibus addi possunt duo illa quæ uno capite (a deo frequentia scilicet apud historicos sunt) epitomator Trogi Pompei Justin. habet de veteranorum Rheginis, & Atheniensium Catinienfibus latis auxilijs lib. 4. c. 3,

XXXIV. Sed mirum videatur alicui, Dissimilitudinem & disparitatem civium inter motuum causas referri, cum ipsa orbis domina, Roma, contrarium testari videatur. Postquam enim in una illius mœnia convenere homines dispari genere, dissimili linguâ, alius alio more viventes, incredibile dictum est, ait Salust. in Catil. c. 4. quam brevi coaluerint. Et Cicero pro Corn. Balbo. Illud sine ulla dubitatione, maximè nostrum fundavit imperium & populi Romani nomen auxit, quod princeps ille & creator hujus urbis Romulus, fœdere Sabino docuit etiam hostibus recipiendis augeri hanc civitatem oportere, cujus autoritate & exemplo nunquam intermissa est à majoribus nostris largitio & communicatio civitatis. Itaque & ex Latio multi, & Tusculani, & Lanuvini, & ex cæteris generibus gentes universæ in civitatem sunt receptæ ut Sabinorum, Volscorum, Hernicorum &c. Plutarchus quoque Romulum non alia magis ratione quàm hac Romam auxisse arbitratur, quod subinde quos superasset eos sibi adjungeret. In Romul. Horum gravissimorum virorum auctoritatem ex hodiernis politicis aliqui secuti, tantum abest ut civium disparitatem inter motuum causas referant, ut potius maximum Rebuspub. incrementum dare statuunt, sicut Schönborn lib. 1. pol. cap. 5.

XXXV. Verùm enim verò quod pace tantorum virorum dixerim, per Accidens factum esse opinor, quòd non statim atque convenerunt Romam variarum gentium homines apertè seditiones ex disparitate fuerint ortæ. Continuit quippe aliquantulum & maximè diversos

C

com-

communis externi hostis metus, ut Cl. Dn. Præses ad Lam-
pad. de Republ. Rom. German. monuit, cui consentire
Arnifæus videtur in polit. lib. 2. c. 4. *Patrij enim soli gleba
nulla, sed statim hostile pomærium, medijsq; inter Latium & Thuf-
cos, velut in quodam bivio collocati omnibus portis in hostem incur-
rebant.* Flor. lib. c. 9. Cessante autem paulisper hoc externo
metu statim turbæ domi fuerunt & in viscera cruentum
adhuc hostili sanguine ferrum conversum. Quod cum alia,
tum creberrimæ discessionibus plebis à patribus restatum fa-
ciunt, & imprimis contentio illa Romanorum & Sabino-
rum mortuo Romulo declarat, quæ profectò non tam fa-
cilè composita fuisset, *si quisquam, aut factionis suæ alium, aut
deniq; patrum aut civium quemquam, præferre Numæ Pompilio po-
tuisset.* Liv. Dec. 1. lib. 1. Sapienter igitur Lycurgus eos qui Spar-
tam nullius utilis negotij causa confluebant urbe expulit, *ne quid
mali docerent. Homines enim peregrini peregrinos secum adfe-
runt sermones, unde rursus nova de rebus iudicia oriuntur, ex qui-
bus fieri non potest quin affectus multi consiliaq; nascantur, quæ
ab instituta Reip. ratione discrepent.* Plutarch. in Lycurg. Ex
quibus verbis ut & consequentibus cuiusvis facilè patet, Plu-
tarchum non statuere quod Romæ casu quodam & per ac-
cidens fuit utile, id omnibus Rebuspubl. æquè conveni-
re. Nec Marco Tullio Cornelium Balbum civem Roma-
num asserere omnibus modis conanti, usque quaque fides
ut suspecto oratori habenda, vel certè non minus latè hoc
quod dixit extendendum.

XXXVI. Neq; tamen omninò civitate prohibemus pe-
regrinos quod inhumanum sanè esset, multò minùs cru-
delius adhuc quid in eos statuere sicut Busyris apud Diød.
Sic lib. 5. æquum iudicamus: sed maximam adhibendâ esse
cautionem credimus quinam quotve numero recipiantur.

XXXVII. Hæc igitur una est dissimilitudo: alteram
philo-

philosophus ex dissimilitudine loci fieri docet; cum nimirum pars civitatis in loco montano, pars in plano, pars cis, pars trans flumen habitat &c. Et licet levis ista dissimilitudo videatur, non leve tamen ad alienandos ab se invicem civium animos, & dandas turbas affert momentum. Quod exemplis tribus probat Aristoteles, & eleganti similitudine declarat. Referrī ad hanc causam motus commodè potest dissimilitudo generis, opum, morum, victus & amictus, cum primis verò Religionis & quæ præterea disparitatem quandam inter cives gignunt.

XXXIIX Nunc de ijs causis agemus quæ absq; tumultu plerumq; mutant Respubl. & oriuntur non tam ab improbitate seu vitio & culpâ, quàm imprudentiâ. Primo loco ponimus *Vile vitæ genus*, quando magistratum gerunt homines sordidi, & prorsus abjecti qui *parvis & vilibus rebus occupati, sublimes & generosos spiritus concipere nequeunt, ut loquitur Demosthenes in orat. de Rep. ordinand.* Indignantur enim tunc honestiores contaminari hoc modo magistratus; quare & ipsi nolunt eos amplius gerere, ne mulonibus ac coquis, quod Cicero in epistolis ad Atticum sibi contigisse conqueritur, assidere cogantur. Vnde sensim hoc modo ad infimam hominum fecem deveniunt summa Reip. munia, quæ facies diu profectò consistere haud poterit. Rectè igitur Thebis, teste Aristotele, lex obtinuit, ne cui ad magistratum aditus pateret, qui non toto decennio abstinuisset foro, id est tabernâ *lib. 3. c. 3.*

XXXIX. Secundò huc referenda *Oligoria seu Negligentia*, cum ijs permittitur aditus ad summos magistratus, qui alieno sunt animo à Republ. & præsentem ejus formam vel non amant, vel non admodum curant. Ita aliquâ ex parte affectus fuit Lycurgus. Cum enim Regnum Spartanum in ejus manu esset, ipse non tantum respuit

Illud, sed insuper etiam ita restrinxit legibus, ut nihil præter nomen ferè ei manserit *Iustin. lib. 3. c. 3. Plutarch. in Lycurg.* Eodem modo Valerius fasces quæ in ipsius potestate erant, submitit populo ut supra th. 6. diximus. Referri huc commodè potest, si peregrinis & ijs qui nihil in civitate habent cur eam salvam velint, Resp. committitur. Redè enim Salustius *Orat. 2. ad Cæsarem. de Rep. ordinanda: Cuiusq; in civitate amplior illustriorq; locus quàm aliis est, ei magna cura est Reip. Nam cæteris salva urbe tantummodo libertas tuta est: qui per virtutem sibi divitias, decus, honorem pepererunt, ubi paulò Resp. agitari cepit, multipliciter animus curis atq; laboribus fatigatur, aut gloriam, aut libertatem, aut rem familiarem defensat, omnibus locis adest, festinat.* Et *Diod. Sicul. lib. 1. Absurdum his salutem omnium committere qui nihil in patria pro quo dimicent cari & preciosi habent.*

XL. Tertiò huc pertinet *Exiguum*, cùm parvum aliquid & quod uno momento & perspicuè non mutat Remp. prorsus negligatur ac nihili habetur. Sic Athenienses nequicquam dehortante Solone, Pisistrato concesserunt satellites, quod ad tutelam corporis sufficere is putaret, neque prius quicquam mutari animadverterunt, quàm sub Tyranni imperio essent *Plutarch. in Solon. Iustin. lib. 2. c. 8.* Leve quoque visum fuit Romanis, Iulio Cæsari contra leges moremque majorem provincias per decennium prorogare, sed tamen illa Res omninò mutavit deinde Remp. cum Cæsar nimis potens redditus, sibi soli omnia subjiceret. Ut videri potest ex *Sueton. in vit Cæs.* Huc pertinent *Sophismata*; quibus imperantes subditis imponere solent, ne sibi imperium ereptum sentiant. Quomodo Pericles curatorem se dici voluit populi, *ut nomen quidem imperij penes populum, reverà autem regimen rerum omnium penes ipsum esset.* *Thucid. lib. 2.* Et Iulius Cæsar ac
Augu-

Augustus licet reverâ Regnum obtinerent, nunquam tamen passi sunt sibi coronas imponi, sed ille quidem sub nomine Dictatoris, hic Principis regium imperium exercebant. *Sueton. in Jul. Caf. & August.*

XLI. Hæc nunc de causis mutandarum quarumvis Rerumpub. in genere dicta sufficiant, cum quædam hujus generis, quæ tamen occasiones potius quàm causæ motuum dicenda, tam varia & levia sint, ut certis non possint limitibus circumscribi. Pergamus paucis, (neque enim omnia attingere nos posse profitemur) ad ea quibus singuli status in specie laborare solent, initio factò à *Democratia*. Turbat eam si quicquam aliud, effrenis petulantia & improbitas Demagogorum, hoc est, eorum, qui in conventu populi quando de reipubl. negotijs deliberatur, multum valent sive opinione sive reapse, populumque adeo auribus possunt ducere. Hi enim modo nobiles & divites, modo ipsam plebem ad innovandum quicquam incitant, modo etiam eoulsque rem producunt, ut utrisque & locupletibus & in opibus sub jugum missis, Dominos se civitatis efficiant.

XLII. Tripliciter igitur mutare ferè solent Democratas. Primò in Oligarchiam, cum scilicet nobiles & divites, cum clandestinis eorum calumnijs, tum publicis concionibus plebem adversus concitari videntes, communi metu suadente coeunt, & Rempublicam plebi ereptam sibi attribuunt. Secundò, Ex una specie Democratiæ in aliam, puta ex moderata in ultimam illam speciem, in qua non ex legibus, sed infimæ plebis libidine Respubl. geritur. Tertiò in Tyrannidem, quod olim valde familiare fuisse Aristoteles dicit, quia Demagogi plerumque tum temporis erant periti rei bellicæ gratiq; militibus, quibus præsidijs facillè potuerunt tyrannidem

invadere: deinde quia magna & diuturna imperia ijs mandabantur; denique quia populus privatis operibus intentus, negligebat Rempubl. Hæc igitur maxima certissimaque pestis est popularium statuum undè omnes ferè turbæ & seditiones pullulant. Ita Romæ *seditionum omnium causas tribunitia potestas excitavit, quæ specie quidem plebis tuende cuius in auxilium comparata erat, re autem dominationem sibi acquirens, studium populi & favorem agrariis, frumentariis, iudiciariis, legibus aucupabatur.* Flor. lib. 3, cap. 13. Et Sicyoniorum civitas postquam in contentiones & seditiones popularium oratorum incidit, perpetuis tumultibus agitata laboravit aliumque post alium subinde Tyrannum pertulit *Plur. in Arar.*

XLIII. Hinc in specie motus in Democratia. *Oligarchia* mutantur pluribus quoque de causis, inter quas eminent maximè duæ: Injuria populo ab imperantibus illata, & Dissensio ipsorum magnatum. Prior ut in alijs omnibus Rerump. formis, ingentes semper turbas dare solet: ita huic imprimis paucorum statui adeo periculosa imo exitiosa est, ut vix subversam esse Oligarchiam legamus à populo hac sive causa, sive prætextu destituto. Rem tam manifestam multis confirmare quid fuerit aliud, quàm soli inferre lucem? Testantur Oligarchiæ quæ Athenis fuerunt destructæ; testatur Decem viratus Romæ eversus; testatur paucorum status apud Corcyræos crudeliter sublatus. Hinc qui plebem contra nobiles concitare cupiunt, factiosis suis orationibus nihil aliud agere solent, quàm ut injurias ab imperantibus nobilibus cæteris civibus illatas enarrent atque exaggerent, certi maximum id ad vulgi animos movendos abstinere pondus. Sic Memmius apud Salust. in Jugurth. c. 31. Marius ibid. c. 35. M. Lepidus 3. Histor.

XLIV. Al-

XLIV. Altera causa Discordiã ipsorum Divitum & Nobilium ut non levior priori est, ita quasdam sub se continet species & quasi multiplex est. Aut enim non imperantes dissident cum imperantibus, vel quod pauca sint honorum genera, divites contra multi; vel quod pauca familiæ ad se imperium traxere; denique quod lege patre vel fratre seniore magistratum gerente, filius vel frater natu minor excludatur. In honorati enim alioquin opibus, nobilitate ac potentiã cæteris non inferiores, injuriam sibi fieri credunt & proinde tumultuantur, assumpta nonnunquam in auxilium plebe. Atq; sic interdum laxior fit Oligarchia, interdum planè in Democratiam mutatur, populo duce ex ipsis Oligarchicis accepto, aut occasione discordiæ sibi imperium rapiente. Aut ipsi imperantes inter se dissident. Cujus rei variæ causæ & occasiones, Primò enim ipsum hoc quod modo diximus, paucos scilicet admitti ad honores, excludi plures æquè magnos ipsos inter se committere potest. Secundò Demagogi id præstare solent, & duplici quidem ratione. Primò cum unus vel pauci quibusdam è collegis adulantur, cæteris neglectis ut se magnos reddant. Secundò cum adulantur populo, eumque adversus collegas concitant, quod sæpius fieri videmus ubi populo jus magistratuum cooptandorum, item judicia exercendi relictum est. Tertiò dissensio ipsorum imperantium inter se, exinde mutatio Reip. oritur, quando ad pauciores trahere Rempubl. atque sic strictiorem efficere quidam conantur. Qui enim tunc à Reipubl. vel prorsus removentur vel non habentur eo loco quo habebantur antea tumultuantur, assumpto plerumque in auxilium reliquo populo. *Conturbari quippe Remp. quam minus valere ipsi malunt.* Salust. in Cat. c. 37. Quartò si qui luxu aut intemperantia suis amissis, æs alienum

enim contraxere, discordia fieri solet inter Oligarchicos. Eiusmodi enim homines *egentes bonis invident, malos extolunt, vetera odere, nova exoptant, odio suarum rerum mutare omnia student.* Id c. 38. Hinc cum nihil superfit unde vitam voluptuariam ut consueverunt agere deinceps possint, aut conantur collegis oppressis Tyrannidem vel sibi vel alteri è quo emolumentum sperant occupare, aut quaestui habent Remp. & proinde adversus collegas insurgunt, vel petuntur à collegis qui peculatu eorum se opponunt. Quinta causa dissensionis inter imperantes solet esse, si ex ijs pauci ad se solos summos magistratus maximaque imperia pertrahere conantur, cæteris collegis in feriores honorum gradus tantum permittentes. Idem sexto contingere potest, si alter imperantium ab altero, vel ab omnibus collegis se injuria affectum & vexatum esse putet. Ita Psammetichus à collegis maxima potentie sue parte exutus, & in palustria relegatus, statuit ultimum ire qui ipsum persecuti essent, quare auctus copiis Ionum & Carum, subjugatis collegis regnum invasit Aegypti. Herod. lib. 2. ut ut autem injuria eiusmodi varia esse possit, plerumque tamen in causa matrimoniorum & judiciorum eam fieri videas. Deniq; non raro in diversas partes abeunt Imperantes, quoties Oligarchiae nimis deflectunt à civili imperio, & heriles planè redduntur, Tunc enim quibusdam ex numero imperantium plerumq; non amplius ferendae esse videntur.

XLV. Atq; his modis omnibus oriri potest discordia inter imperantes certissimum & infallibile ad Remp. mutandam momentum. Quo minus mirandum Romae Decem virorum dynastiam inter tot ferocissimos & seditiosos cives potuisse aliquandiu stare, cum concordia imperantium fuerit probè munita. Liv. Dec. 1. lib. 3.

XLVI. Præter duas has causas omnium frequentissimas

mas aliæ duæ adhuc enarrandæ sunt, oligarchijs admodum periculosa Prior est Diffidentia, quæ mutat paucorum statum tam pacis quàm belli tempore. Illo quando Dux seu præfectus militis quem inter se vel plebi diffidentes alunt, Reip. formam cuius conservandæ gratia constitutus est, ipse evertit, & omnium dominum se efficit. Hoc eodem ferè modo cum Dux exercitus, quem contra hostes peregrinum semper conscribere solent, idem machinatur, quod ille qui intogatâ Rep. præsidij loco constituitur, atque si unus sit Tyrannidem, si paulò plures Dynastiam occupant. Aut verò quod non rarò quoque usu venit ipsi imperantes oligarchici, ne externum Dominum hac ratione ferre cogantur, ad communicandam cum plebe Rempubl. necessitate cogente adiguntur.

XLVII. Posterior causa ac inter eas quæ in specie ad paucorum statum mutandum faciunt ultima, licet non hominis vitio nec deliberato ejus consilio sed fortuitò eveniat, & ut Philosophus loquitur ex eventu sit, sæpissimè tamen non oligarchias tantùm, sed ipsas etiam quæ communi nomine Respubl. dicuntur affligit. Cum enim in utroque statu census definitus accommodatus sit ijs temporibus quibus constitutus est, ita ut tunc in Respubl. peculiariter sic dicta exclusâ infimâ plebis fecerit, medios tantum: In oligarchijs paucos ditissimos, ad summam rerum admittat: facile profectò accidere potest, ut diutina pax, vel alia quædam felicitas longè amplior rem familiarem civium reddat, quàm erat eo tempore, quo is census præscriptus est. Itaque vel omnes, vel certè plures adepto legitimo censu participes tum fieri Reip. necesse est. Vnde certa oritur mutatio, aliàs quidem sensim ubi scilicet bona civium paulatim adaugentur, aliàs verò uno quasi momento ubi casu quodam ditior

D

tior

rior civitas facta est. Contra eodem modo contingere potest, ut tempore eo quo census præscribitur in lautâ factis sint re cives, postea bello aut calamitate quadam alia ita attententur opes, ut multò paucioribus liceat participibus esse Reip. Itaque & tunc non potest aliter fieri, quin Resp. vel planè in diversas vel ex una specie in alias mutantur.

XLIX. Hæc præcipua sunt quibus laborant & mutantur Oligarchiæ. *Aristocratiis* à quibus maximè periculum impendeat nunc porrò videndum. Primum inter illa, quod & facem tumultibus in hac regiminis forma præferre videtur inde oritur, quod pauci ad honores & Rempublicam admittantur. Quemadmodum enim in Oligarchia hanc causam tumultum esse diximus; ita hic etiam perpetuæ inde proveniunt turbæ. Maximè quidem si multi feroces elatique animi sint in civitate. Hi namque ut Iason ille, apud nostrum lib. 3. pol. c. 3. *quando non imperant, esurire se credunt*; & cum virtute alijsq; omnibus quo in Aristocratiâ spectantur nulla ex parte Imperantibus se impares arbitrentur communicari secum Remp. postulant, ut Cinnadon cuius hic meminit Aristoteles & Xenoph. 3. Rerum Græc. Lacedemone; ita in sua civitate illi nemini inferiores esse cupiunt. Quod si id non possunt pace eorum quorum interest obtinere, violentiora consilia incunt, & cum Polynice apud Senec. in Thebaidæ, *pro imperio patriam penates conjuges flammis exponere velle* videntur.

XLIX. Atque hi injuriam tunc faciunt, utpote à nemine nisi seipsis digni iudicati, qui æquali loco habeantur. Majori jure autem id urgere possunt, & maximo quoque conatu nonnunquam urgent, viri reverâ magni, nemine virtute inferiores. Neq; enim unusquisq; cum Senec. in Thyeste sentit:

Stet

*Stet quicumque volens potens
Aula culmine lubrico:
Me dulcis saturer quies,
Obscuro positus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cum transierint me
Nullo cum strepitu dies
Plebeius moriar senex.*

Multi enim abjecti animi se fore credunt, si metu laborum & periculorum territi, vitam obscuram & ingloriosam agere, quàm ad Reip. clavum sedere, & res difficiles & arduas non sine periculo suscipere malint. Hæc prima motus causa in Aristocratia.

L. Altera omnibus tribus formis communis, huic maximè in specie accommodatur. Dissimilitudo scilicet bonorum, sive ea inter ipsos sit optimates, sive inter illos & plebem reliquam. Nunquam enim summè egentibus convenit cum nimium opulentis, sed in vidiosæ illæ divitiæ in civitate instar pomi Eridis sunt, de quo omnes concertent.

LI. Tertia causa mutandæ vel conturbandæ Aristocratia est, quando aliquis vir ita extollitur, ut major non possit fieri, nisi totius civitatis dominium & Regnum in manusejus tradantur. Est hæc causa eadem quam in superioribus omnibus Rerump. formis exitiosam diximus, quare de ea plura quoque non addemus nunc.

LII. Quartò malè se habent non Aristocratia minus, quàm peculiari nomine sic dictæ *Respubl.* propter minus rectam contemperationem seu mixtionem. Vtraque enim harum formarum mixta & composita est, illa

quidem Respubl. peculiari nomine sic dicta ex Democra-
tia & Oligarchia : Aristocratia quoque præcipuè ex his,
quamvis interdum etiam ex virtute. Quare si vel hæc
vel illa minus accuratè mixta fuerit & temperata, hoc
est, si major ratio unius quam alterius, Libertatis quam
opum & vice versâ habeatur; laborat Respubl. peculiari
nomine ita dicta, laborat & optimatum status. Et utri po-
tiores fuerint divites vel populus, ad se rem omnem tra-
hunt, his ad Democratiam, ad Oligarchiam illis spectan-
tibus. Licet sæpe non in eas quas cupiant formas mutare
possint, sed divites superentur à populo, & tunc fiat De-
mocratia, vel populus à Divitibus & tum Oligarchia.

LIII. Vbi tamen primò observandum, stabiliorem
esse cum statum in quo magis attenditur libertas, quam
opes, eo, ubi contrarium obtinet, ut opum major ratio
habeatur quam libertatis. In illis enim & plures sunt par-
ticipes Reip. ac proinde plures defensores, & contenti
magis sorte sua vivunt, ut qui jus suum se assecutos cre-
dunt. In his verò pauciores admittuntur, qui ipsi more
divitum contumeliosi sunt ac superbi, magnasque inter
opes inopes, quò plura habent eò plura cupiunt. Quo-
modo mores eorum expressit Aristot. 2. Rhet.

LIV. Secundò notandum nobis hic non esse ser-
monem de prima illa Aristocratia specie, ubi viri abso-
lutè boni præsumunt, sed de reliquis & præsertim ultima
illa, quæ accuratè loquendo Aristocratia non potest di-
ci, ut multis probavit Aristot. lib. 4. c. 8. vulgò tamen ita
appellari consuevit. Estque nihil aliud quam compositio
& mixtio oligarchiæ & Democratia, præeminente ta-
men oligarchia. Quare & à politia non differt, nisi se-
cundum magis & minus, non specie. Quæ enim ad
oligarchiam magis inclinant, Aristocracias ejusmo-
di, quæ

di, quæ ad Democratiam propiùs accedunt, politias vocant.

LV. Ultimo loco sicut omnes ut diximus Resp. ita Aristocratias in specie facilè mutat, Exiguum cum recepta res sed primo intuitu non magna abrogatur, quæ mutatio postea causam præbere & primus gradus esse potest ad totam Rempubl. mutandam.

LVI. Hæc quoque de Aristocratia mutandæ causis dicta sufficiant. Superest ut de *Monarchiis* videamus. Quæ enim peculiariter & in specie Rempubl. peculiari nomine ita dictam mutant, licet non ita apertè & ordine posita sint, facilè tamen intelligentur, ex ijs quæ de causis cæteras Rerumpubl. formas mutantibus diximus. Quomodo & illa ipsa quæ monarchias in specie mutare solent, obscura amplius nequeunt esse. Vna enim monarchiæ species Regnum propriè dictum, convenit aliquo modo cum optimatum statu, per simileque est Aristocratia: Tyrannis contra ex ultima Oligarchia ac Democratia componitur. Vnde pessimus omnium statuum est respectu eorum qui parent, utpote qui utriusque Reip. malæ mala ferre sub Tyranno cogantur.

LVII. Verùm autem id quod modo diximus esse Regnum respondere Aristocratia, Democratia & Oligarchia ultimæ Tyrannidem exinde pater. Primò origo utriusque monarchiæ est diversa. Regnum enim bonorum adversus plebem tuendorum gratia ferè exstitit, & collatum fuit initio vel propter virtutem, vel res præclarè gestas, vel propter genus clarissimum & quod virtutem quasi infundere videbatur, vel denique propter hæc & potentiam. Quomodo & Aristocratia orta. Tyrannis verò ex populo & promiscua

miscuâ multitudine adversus optimates constituta est, ut nulla injuria ab his afficeretur plebs. Licet enim non raro & prioribus quidem temporibus è regibus à paternis vestigijs deflectentibus Tyranni fuerint orti: licet quoque ex ijs quibus maximus perpetuusque magistratus à populo aut oligarchis fuit impositus, non pauci tales extiterint: plerique tamen & auctis civitatibus tantum non omnes ex demagogis nati sunt, qui fidem criminandis & oppugnandis magistratibus consecuti, tyrannidem invasere.

LVIII. Deinde Regis finis & scopus est, ut bene sit civibus nec divites afficiantur injuria, neque Plebs contumelia. Quod utique Aristocraticum planè. Tyrannis verò finem habet divitias & suum proprium commodum:

— *Nec vulgi cura Tyranni
Dum sua sit modo tuta salus.*

Diffidensque multitudini, externo se munit satellite, quo multis modis oligarchicâ prorsus ratione plebem vexat. Nec minus tamen principibus infestus, eorum potentiam democratico more partim occultè, partim aperte frangit.

LIX. Cum igitur Aristocratia & Regni origo eadem ferè sit; finis quoque ac scopus utriusque idem: Tyrannidis verò ac Oligarchia ac Democratia ultimæ non sit diversa origo nec finis ac administratio diversa. Sequitur inde has Respubl. multis modis similes esse inter se, & proinde quæ de mutandis Aristocratij oligarchijs item ac Democratij diximus, accommodari optimè posse & extendi ad monarchias quoque.

LX. Maximè tamen huc referuntur primò injuria,

juria, quæ duas hic inprimis species complectitur, Con-
tumeliam & avaritiam. Illa iterum duplex est, crude-
litas & Libido. Propter crudelitatem imperio deje-
ctus Astyages ultimus Medorum Rex. Cum enim Har-
pago amici sui filium interfecisset, epulandumque pa-
tri tradidisset ille ad præsens tempus quidem dissimulato dolore
odium Regis in vindictæ occasionem distulit, sed postea Regis
crudelitatem perfidia defectionis ultus est. Justin. lib. 1. c. 5.
& 6. Dejectus quoque Phalaris, cujus præter ceteros nobi-
litata crudelitas. Nec enim ex insidiis ille interijt: non à pau-
cis, sed universa Agrigentinarum multitudo impetum in eum
fecit. Cic. 2. de offic. Tarquinij verò crudelitatem tam-
diu populus Romanus perpessus est, donec aberat libido: hanc ex
liberis ejus importunitatem tolerare non potuit. Flor. lib. 1. c. 7.
Vnum Junioris Dionysij exemplum hunc de injuria mo-
narcharum locum claudat. ita de eo ait Justin. lib. 21. c. 2.
& 3. Conjuges principum ad stuprum rapi jubebat: virgines an-
te nuptias abducebat, stuprataeque sponsis reddebat: locupletissi-
mos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bona eo-
rum invadebat. Dein cum rapinæ occasio deesset, fæminas cer-
tatim impensius exornatas in Veneris templum callido commento
pellicit, immisisque satellitibus stoliat, ac ornamenta matrona-
rum in prædam suam vertit: Quarundam viros ditiores interfi-
cit, quasdam ad prodendas virorum divitias torquet. His arti-
bus cum per annos sex regnasset conspiratione Locrorum civitate
pulsus est. Usque adeo verum: Invisamquam imperiare
tinentur diu Senec. in Thebaid. act. 4.

LXI. Secundò huc pertinet Metus. Licet enim
non pauci ejus sint sententiæ ut statuunt, nulla ratio-
ne melius in officio retineri cives ac custodiri regna
quam metu, plurimi tamen eorum inprimis qui pau-
lò al-

lò altius rem considerant ; & ut Comicus dicit non ea sal-
tem quæ ante pedes sunt, sed etiam futura prospiciunt,
credunt imperium gravius & stabilius esse, quod amicitia
conjungitur, quàm quod vi fit. *Malus enim custos diutur-
nitatis est metus, contraque benevolentia fidelis est ad perpetui-
tatem. Nec rerum omnium aptius quicquam ad tuendas opes
quam diligi, neque alienius quam timeri:*

Quem metuunt, oderunt,

Quem quisque odit periisse expetit.

Cic. 2. de Offic. Cui consentit gravissimus autor Plutarch.
in Arato dum ait : *Nec melior neque tutior principi potest esse
custodia, quam vera & constans subditorum benevolentia. Cum
enim assueverunt plerique & potentes non principem, sed principi
suo metuere, multis ille oculis videt, multis auribus audit, præ-
sentitque ea quæ aguntur. Eorum autem qui arces occupave-
runt, stipatores aluerunt, defendendique sui corporis causa portas,
arma & catarractas obiecerunt, pauci leporum instar violentam
mortem effugerunt.*

LXII. Tertium locum obtinet Contemptus.
Rectè enim Cleo apud Curt. lib. 8. dicit, *majestatem im-
perij salutis esse tutelam.* Quippe cum immania tyran-
norum scelera per se sufficiant ad alienandos omnium
civium animos ; & optimo cuique ad dejiciendum ty-
rannum si non ira ac odium tantorum facinorum,
gloria tamen ac ipsius rei honestas, ut Dioni, sicut noster
philosophus h. c. 10. refert & Pelopidæ ut Plutarch. in
ejus vit. ferrum accingit : hæc tamen causa reverâ id
stringit, & jugulo tyranni intentat. Quis enim ejus
est aut constantiæ aut temeritatis, ut quod nulla ratio-
ne se perficere posse confidit, incipere audeat ? Quis
verò tam vecors ac ignavus, qui hac fiducia armatus
quod

quod cupit ac diu cogitavit non aggrediatur? Licet igitur Tyrannidi plurimi sint infensi, plurimi quoque insidientur, vix tamen quisquam se manifestare audebit, nisi aut princepsis sit qui vinci, aut eae vires imperij sint, quae superari ac debellari posse videntur. Ita Xerxes Rex Persarum cum adhuc terror esset gentium tutus satis fuit; ubi bello in Graciam infeliciter gesto etiam suis contemptui esse cepit, *Artabanus praefectus ejus in spem regni adductus est.* Iustin. lib. 3. c. 1. Ut licet tyrannicè non absque aliqua causa tamen & temerè dixisse videatur Caligula: *Oderint dum metuant.* Svet. in vita ejus. Sed in superioribus de his tribus causis injuria metu ac contemptu satis diximus. Vnicum notandum, non diversas abs se invicem & distinctas adeò has causas esse, ut non interdum omnes aliquem ad insurgendum sicuti contra alias Rerump. formas, ita contra monarchiam incitent. Ita Thebe uxor Alexandri Phærei *doctane externum splendorem apparatusque Tyrannidis metueret, praeterca perfidiam ejus timens, crudelitatem odio habens, re cum fratribus tribus composita necem marito struxit.* Plutarch. in Pelopid. Ex quibus verbis & contemptus Thebis, & Metus, & Odium apparet.

LXIII. Quartus conturbandæ aut evertendæ monarchiæ modus similis ei qui Oligarchias vexat, est quando ipsi illi in quorum manu est monarchia dissident, hoc est quando cognati ac gentiles aut hæredes de successione non possunt convenire, aut ex alio aliquo capite in diversas partes abeunt. Quo pertinet oratio Micipsæ ad filios apud Salust. in Jugurth. c. 10. Exempla hujus rei apud Historicos adeò obvia sunt, adeò frequentia, ut qui numerare saltem ea vellet ac enarrare, principium facilius quàm finem reperturus sit.

E

Magnum

Magnum catalogum eorum texunt commentatores Aristotelis Giphanius & Piccartus in cap. 10. lib. 5. quibus etiam addi potest disceptatio duorum fratrum Regnum Thraciæ quæ Philippo Macedoni Regnum Thraciæ subiecit Iustin. lib. 8. c. 3.

LXIV. Et hæc quidem causa tam latè etiã patet, ut ipsum quoque Regnum propriè dictum conturbare & mutare valeat. Licet enim in eo cum præsit aliquis volentibus civibus virtute alijsque omnibus sine controversia maximus ac excellentissimus, vix Odium, ira aut contemptus locum habeat: non rarò tamen hæc causa excidium ei attulit, & primus proinde mutandi regni modus haud male dici potest.

LXV. Secundus originem trahit ex insita & quasi innata hominum malitia. Pauci enim imperium retinere student ijs artibus, quibus initio partum est, plures defectunt & deficiunt ab ijs virtutibus quarum intuitu imperio digni visi sunt, vel si ipsi hoc non faciunt, filij aut nepotes tamen plerumque degenerant. Quo fit ut vel Tyrannides ex Regnis reddantur, vel cives unius imperium planè amplius ferre nolint. Quod de Græcis narrat Dion. Halicarn. lib. 5. cap. 83. *Aprincipio inquit omnibus Græcia civitatibus fuerant Reges, nisi quod illi non barbarica licentia dominabantur, sed juxta leges & mores patrios regnum exercebant: optimusque Rex habebatur justissimus, & legum servantissimus, nusquam discedens ab institutis patriis. Sed postquam aliquot eorum inceperunt abuti potestate, & in rebus administrandis rarius leges, quàm suam libidinem sequi, plerique Græci rei radio affecti, regiam Reip. formam aboleverant, legibusque ac magistratibus institutis, illis præsidis Resp. tueri ceperunt.*

LXVI. Atque de causis internis Respublicas mutant;

tantibus dictum est satis. Nihil nunc restat, quam ut ex-
ternas quoque brevissimè enarremus. Secuti autem sum-
mi Aristotelis ductum, verbo hic nos expediemus. Mu-
tantur igitur omnes Respublicæ ab externâ quoque ali-
quâ ac potentiori vi: verbi gratia, cum una Respublica
alteram sibi subijcit & immutat aut evertit. Quod sæpi-
us fieri consuevit, ubi contraria Respublica est in propin-
quo, aut si longius absit, potens tamen valdè & apertè su-
perior sit. Ita Athenienses, Lacedæmonios, ac Syracu-
sanos multas mutasse Respublicas Aristoteles non uno in
loco dicit: Idem fecere Carthaginenses, Macedones,
Romani ut historicorum tantum non infinita volumina
testantur. Ultimo loco ponimus eam, quæ prima meri-
tò inter omnes mutandarum Rerumpublicarum causas
poni debebat, providentiam divinam. Maximum enim
ac summum periculum omnibus civitatibus impendet &
timendum à maximo & summo Deo. Ille transfert, di-
strahit ac scindit imperia, ut ex Samuele notum: imò
prorsus nonnunquam evertit ac delet. Ab ipso quippe
veniunt terræ motus, inundationes, incendia, pestes,
bella denique & plurima alia quæ non tantum ad immu-
tandas & affligendas, sed funditus atque radicitus etiam
rollendas Respublicas satis superque sufficiunt. Nihil
Platonis numeris diu jam explosis tribuendum nec astro-
rum positiones tantâ curâ observandæ, quàm ipse sice-
rum creator & Dominus timendus, venerandus & pla-
candus. Ille est qui & stabilit & frangit Respublicas; ille
est à quo omne in civitatem malum redundat; ille est
qui humanas opes altissimè à fortuna levatas uno nutu
supprimere ac in nihilum prorsus redigere; è summo fa-
stigio

171
stigio & throno potentissimos dejicere, & infimos ex ster-
core trahere, & juxta principes collocare potest. Merito
igitur suadentem Senecam in Thyest, act. 3. audientes:

Vos quibus rector maris atque terra

Ius dedit magnum necis atque vitæ,

Ponite inflatos tumidosque vultus:

Quicquid à vobis minor extimescit

Major hoc vobis dominus minatur.

Cæterùm quoniam de providentia illa divina differere re-
ctius ex cælitus revelatis licet, nobis autem Aristote-
lem sequi institutum in præsentis fuit: nolumus

de illa multum nunc verborum

facere.

F I N I S.



01 A 6506

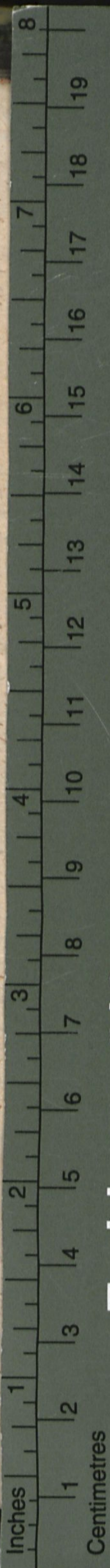
ULB Halle 3
002 937 212



12

VOTT





B.I.G.

Farbkarte #13



POLITICA
 YS AC
 ONIBUS
 LICARVM
 A M
 M. A.
 RESIDIO
mi atq; Experientissimi,
 CONRINGII,
 C. MED. D. ET
 RÆCEPTORIS
 RANDI.
ini subijcit
 d. Iulij
 AUDITORIO
 Wartenleben
 umberg.
 TADI,
 VLLERI Acad. typ.
 XL.

